

Integration

Sammanfattning

I betänkandet behandlar arbetsmarknadsutskottet regeringens skrivelser 2013/14:244 Riksrevisionens rapport om staten och det civila samhället i integrationsarbetet, 2014/15:19 Riksrevisionens rapport om att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens, 2014/15:23 Riksrevisionens rapport om etableringslotsar och 2014/15:31 Riksrevisionens rapport om statliga insatser för mottagande och bosättning av nyanlända samt fyra motioner som har väckts med anledning av skrivelserna.

I betänkandet behandlas också 29 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2014 om bl.a. etableringsuppdraget, invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden och etableringsersättning.

Utskottet konstaterar att regeringen i sina skrivelser redogör för planerade och vidtagna åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser. Dessa åtgärder innefattar exempelvis flera utredningsuppdrag och andra insatser som helt eller delvis är inriktade på frågor som har betydelse för de områden Riksrevisionen har granskat. Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelser till handlingarna. Utskottet finner vidare, bl.a. med hänvisning till pågående arbete, inga skäl att föreslå för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandena. Samtliga motioner avstyrks därför av utskottet.

I betänkandet finns sex reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Mottagande och bosättning av nyanlända invandrare.....	6
Etableringsinsatser.....	11
Samhällsorientering.....	16
Nyanlända invandrares kompetens.....	18
Nyanlända invandrare och instegsjobb.....	24
Det civila samhället i integrationsarbetet	25
Reservationer	30
1. Mottagande och bosättning av nyanlända invandrare, punkt 1 (SD)...	30
2. Samhällsorientering, punkt 3 (SD).....	31
3. Nyanlända invandrares kompetens, punkt 4 (SD).....	32
4. Nyanlända invandrare och instegsjobb, punkt 5 (M, C, FP, KD).....	33
5. Det civila samhället i integrationsarbetet, punkt 6 (SD).....	34
6. Det civila samhället i integrationsarbetet, punkt 6 (KD).....	34
Särskilda yttranden	36
1. Mottagande och bosättning av nyanlända invandrare, punkt 1 (V).....	36
2. Mottagande och bosättning av nyanlända invandrare, punkt 1 (FP)	36
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	37
Skrivelse 2013/14:244.....	37
Följdmotionen	37
Skrivelse 2014/15:19.....	37
Följdmotionen	37
Skrivelse 2014/15:23.....	37
Följdmotionen	38
Skrivelse 2014/15:31.....	38
Följdmotionen	38
Motioner från allmänna motionstiden 2014/15	38

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Mottagande och bosättning av nyanlända invandrare

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:3021 av Sven-Olof Sällström (SD) yrkandena 1–4,

2014/15:79 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkandena 7 och 9,

2014/15:574 av Kerstin Lundgren (C),

2014/15:1348 av Kristina Yngwe och Johanna Jönsson (C) yrkandena 1 och 2,

2014/15:1924 av Teres Lindberg (S) och

2014/15:2260 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 7 och

lägger skrivelse 2014/15:31 till handlingarna.

Reservation 1 (SD)

2. Etableringsinsatser

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:3013 av Sven-Olof Sällström (SD) yrkandena 1 och 2,

2014/15:79 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkandena 4–6 och 8,

2014/15:964 av Jan Ericson (M) och

2014/15:2267 av Amir Adan (M) samt

lägger skrivelse 2014/15:23 till handlingarna.

3. Samhällsorientering

Riksdagen avslår motion

2014/15:2597 av Paula Bieler och Sven-Olof Sällström (SD) yrkandena

1–5.

Reservation 2 (SD)

4. Nyanlända invandrares kompetens

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:3015 av Paula Bieler (SD) yrkandena 1–3,

2014/15:258 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 5,

2014/15:311 av Serkan Köse (S),

2014/15:801 av Lena Ek och Per Åsling (C),

2014/15:824 av Rickard Nordin (C),

2014/15:907 av Michael Svensson (M),

2014/15:1727 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 1,

2014/15:1733 av Arhe Hamednaca (S),

2014/15:1778 av Annie Lööf (C) och

2014/15:2565 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 4 och

lägger skrivelse 2014/15:19 till handlingarna.

Reservation 3 (SD)

5. Nyanlända invandrare och instegsjobb

Riksdagen avslår motion

2014/15:2574 av Ulf Kristersson m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 3.

Reservation 4 (M, C, FP, KD)

6. Det civila samhället i integrationsarbetet

Riksdagen avslår motionerna

2014/15:36 av Sven-Olof Sällström (SD) och

2014/15:2397 av Robert Halef (KD) samt

lägger skrivelse 2013/14:244 till handlingarna.

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (KD)

Stockholm den 4 juni 2015

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Raimo Pärssinen

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Raimo Pärssinen (S), Annelie Karlsson (S), Katarina Brännström (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Sven-Olof Sällström (SD), Hanif Bali (M), Patrik Björck (S), Marco Venegas (MP), Christian Holm (M), Paula Bieler (SD), Fredrik Malm (FP), Désirée Pethrus (KD), Helén Pettersson i Umeå (S), Magnus Manhammar (S), Jenny Petersson (M), Johanna Jönsson (C) och Christina Höj Larsen (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlas fyra skrivelser från regeringen med anledning av Riksrevisionens rapporter och motioner som har väckts till följd av skrivelserna. I ärendet behandlas även 29 motionsyrkanden om integration från allmänna motionstiden 2014. En förteckning över förslagen finns i bilagan.

Den 18 mars 2014 överlämnade riksdagen Riksrevisionens granskningsrapport Staten och det civila samhället i integrationsarbetet (RiR 2014:3) till regeringen. Regeringen överlämnade den 19 juni 2014 skrivelse 2013/14:244 till riksdagen. Motion 2014/15:36 (SD) har väckts med anledning av skrivelsen.

Riksdagen överlämnade den 4 juni 2014 Riksrevisionens granskningsrapport Att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens – Rätt insats i rätt tid? (RiR 2014:11) till regeringen. Den 27 november 2014 överlämnade regeringen skrivelse 2014/15:19 till riksdagen. Motion 2014/15:3015 (SD) har väckts med anledning av skrivelsen.

Riksdagen lämnade den 23 juni 2014 över Riksrevisionens granskningsrapport Etableringslotsar – fungerar länken mellan individen och arbetsmarknaden? (RiR 2014:14) till regeringen. Regeringen överlämnade den 27 november 2014 skrivelse 2014/15:23 till riksdagen. Motion 2014/15:3013 (SD) har väckts med anledning av skrivelsen.

Den 24 juni 2014 lämnade riksdagen över Riksrevisionens granskningsrapport Nyanländ i Sverige – Effektiva insatser för ett snabbt mottagande? (RiR 2014:15) till regeringen. Regeringen överlämnade den 11 december 2014 skrivelse 2014/15:31 till riksdagen. Motion 2014/15:3021 (SD) har väckts med anledning av skrivelsen.

Riksrevisor Claes Norgren med medarbetare lämnade information om granskningsrapporten Staten och det civila samhället i integrationsarbetet på utskottets sammanträde den 18 mars 2014, granskningsrapporten Att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens – Rätt insats i rätt tid? på sammanträdet den 5 juni 2014 och granskningsrapporterna Att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens – Rätt insats i rätt tid?, Etableringslotsar – fungerar länken mellan individen och arbetsmarknaden? och Nyanländ i Sverige – Effektiva insatser för ett snabbt mottagande? på utskottets sammanträde den 16 oktober 2014.

I anslutning till beredningen av ärendet fick utskottet vid sitt sammanträde den 5 mars 2015 information om bl.a. nyanlända invandrares etablering av Sveriges kommuner och landsting genom verkställande direktören Håkan Sörman med medarbetare.

Utskottets överväganden

Mottagande och bosättning av nyanlända invandrare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om mottagande och bosättning av nyanlända invandrare och lägger regeringens skrivelse 2014/15:31 till handlingarna.

Jämför reservation 1 (SD) och särskilda yttrandena 1 (V) och 2 (FP).

Riksrevisionens granskning Nyanländ i Sverige – Effektiva insatser för ett snabbt mottagande?

Den övergripande revisionsfrågan i granskningen Nyanländ i Sverige – Effektiva insatser för ett snabbt mottagande? (RiR 2014:15) har varit om de statliga insatserna för bosättning och mottagande av nyanlända invandrare i kommunerna är ändamålsenliga och effektiva inom ramen för de tillgängliga resurserna.

Riksrevisionens övergripande bedömning är att det finns ett betydande utrymme att effektivisera nuvarande mottagnings- och bosättningsystem. Enligt myndigheten är systemet inte organiserat på ett sätt som gör att de berörda aktörerna klarar att möta dagens höga asylmottagande utan att flödet i systemet påverkas negativt. Granskningen visar också att det finns potentiella effektiviseringsvinster för staten om fler nyanlända invandrare med uppehållstillstånd snabbare kan lämna Migrationsverkets mottagningssystem och anvisas en plats för bosättning i en kommun.

Granskningens resultat ger vid handen att statliga insatser endast till viss del påverkar det faktiska mottagandet eftersom cirka 85 procent av de nyanlända invandrarna för närvarande väljer att ordna eget boende eller flytta till anhöriga. Enligt Riksrevisionen borde länstalen ha en starkare styreffekt och kommunalen i större utsträckning överensstämna med dessa.

Riksrevisionen menar också att bosättningsprocessen skulle kunna effektiviseras om ansvaret för bosättning av nyanlända invandrare samlades till en myndighet i stället för att som i dagsläget delas mellan Arbetsförmedlingen och Migrationsverket. Ytterligare effektivitetsproblem som lyfts fram i granskningsrapporten är att var tredje överenskommen anvisningsbar plats inte används och att det gällande regelverket upplevs begränsa Arbetsförmedlingens möjligheter att samarbeta med kommuner om bl.a. etableringsinsatser.

Riksrevisionen bedömer även att en ökad närhets- och kontinuitetsprincip i bosättningen skulle kunna bidra till att fler nyanlända invandrare snabbare kan anvisas plats i en kommun efter att de beviljats uppehållstillstånd.

Granskningen visar vidare att många kommuner betalar kompletterande försörjningsstöd i det s.k. ”glappet” mellan de statliga ersättningssystemen. Samtidigt framgår också att varken regeringen eller Migrationsverket följer upp om beslutade och utbetalade statsbidrag används för avsedda ändamål, och effekterna på kostnadsfördelningen mellan stat och kommun.

Riksrevisionens granskning visar att ett hinder för ett ökat mottagande av ensamkommande barn i kommunerna är bristen på alternativa boendeformer som är anpassade efter ungdomarnas olika förutsättningar och behov av stöd. Vidare bedömer Riksrevisionen att det nuvarande regelverket är anpassat efter andra behov än behoven hos många av de ensamkommande barn som kommer till Sverige, och att ett ökat kommunmottagande därmed försvårar och dessutom är kostnadsdrivande.

Mot bakgrund av granskningens resultat rekommenderar Riksrevisionen att regeringen

- överväger att ge en myndighet ett samlat bosättningsansvar för alla nyanlända invandrare i behov av hjälp med bosättning
- överväger att möjliggöra för den myndighet som ansvarar för anvisningar av nyanlända invandrare att i större utsträckning tillämpa en närhets- och kontinuitetsprincip i bosättningen
- överväger att ge den myndighet som ansvarar för bosättningen av nyanlända vuxna utökade anvisningsmöjligheter under perioder av högt nationellt mottagande
- i ökad utsträckning gör det möjligt att använda statligt ägda fastigheter som tillfälliga boenden för asylsökande och personer med beviljade uppehållstillstånd i väntan på kommunplacering och möjliggöra för Migrationsverket att driva dessa i egen regi.

I övrigt rekommenderar Riksrevisionen att regeringen

- ger Migrationsverket i uppdrag att följa upp de statsbidrag som årligen betalas ut till kommuner och landsting för mottagandet av nyanlända vuxna
- utreder möjligheten för landsting och regioner att få uppgifter om vilka nyanlända invandrare som har folkbokförts i länet
- säkerställer att problemet med det s.k. ”glappet” mellan de statliga ersättningssystemen får en lösning
- gör en översyn av det nuvarande regelverket med syfte att möjliggöra för kommunerna att välja den boendeform för ensamkommande barn som bedöms vara mest lämpad utifrån deras förutsättningar och behov.

Skrivelsen

I skrivelse 2014/15:31 Riksrevisionens rapport om statliga insatser för mottagande och bosättning av nyanlända invandrare instämmer regeringen i allt väsentligt i Riksrevisionens övergripande bedömning att det finns behov

av att effektivisera det nuvarande systemet för statens insatser för bosättning och mottagande av nyanlända invandrare.

Regeringen anför att den avser att se över systemet för mottagande av asylsökande och nyanlända invandrare samt även organisationen vid mottagandet av nyanlända invandrare för att skapa ett långsiktigt, hållbart och flexibelt system för mottagandet. Regeringen avser vidare att se över hur boendeplaneringen inom asylmottagandet kan förbättras samt möjligheterna för Migrationsverket att anordna boenden i egen regi. Regeringen hänvisar till att det görs en generell översyn av det nuvarande regelverket för att förbättra förutsättningarna för och kvalitet på mottagandet och boendet för ensamkommande barn.

Regeringen anför vidare att den avser att satsa på en utbyggd organisation för upphandlingsstöd och att ett arbete ska inledas för att göra det möjligt för bl.a. statliga myndigheter att utveckla sin kompetens och förmåga rörande upphandlingar.

Regeringen anför slutligen att den med anledning av den aktuella skrivelsen anser att granskningsrapporten är slutbehandlad.

Motionerna

Följdmotion

I motion 2014/15:3021 anför Sven-Olof Sällström (SD) att den s.k. EBO-lagen, dvs. lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., bör ses över för att underlätta arbetsmarknadsetablering och mottagande (yrkande 1). Han anför vidare att länsstyrelsernas överenskommelser med kommunerna i första hand bör bygga på möjlighet till arbetsmarknadsetablering (yrkande 2) och att Migrationsverket bör ha skyldighet att säkerställa att den statliga ersättningen täcker kommunernas faktiska kostnader för mottagningen (yrkande 3). Slutligen framhåller Sven-Olof Sällström att kommunernas mottagande ska styras av kapacitet och möjlighet till arbetsmarknadsetablering (yrkande 4). Han menar att den enskilda kommunens kapacitet, och inte det prognostiserade asylmottagandet, bäst avgör förutsättningarna för mottagande och etablering.

Motioner från den allmänna motionstiden

Vänsterpartiet anför i motion 2014/15:79 av Christina Høj Larsen m.fl. att regeringen bör vidta åtgärder för att komma till rätta med trångboddheten och bostadsbristen och därmed underlätta för nyanlända invandrare att etablera sig (yrkande 7). Regeringen bör också enligt partiet återkomma med förslag till lagstiftning om att alla kommuner ska vara skyldiga att ordna vidarebosättning för nyanlända flyktingar (yrkande 9).

Åsa Westlund m.fl. (S) framhåller i motion 2014/15:2260 behovet av att beakta en politik som stärker den sociala samanhållningen för en växande Stockholmsregion (yrkande 7), bl.a. för att överbrygga skillnaderna i

livschanser mellan utrikes och inrikes födda. Teres Lindberg (S) framhåller i motion 2014/15:1924 att en nationell översyn av utsatta förorters situation bör genomföras.

Kristina Yngwe och Johanna Jönsson (båda C) anser i motion 2014/15:1348 att det är viktigt att landsbygden kan bli en resurs för att utrikes födda snabbare ska bli delaktiga i samhället och att utrikes födda tas till vara som en resurs för landsbygdens utveckling. Motionärerna anför att arbetet med grön integration på landsbygden därmed bör stärkas (yrkande 1). Motionärerna framhåller också att landsbygds- och glesbygdskommuners mottagande och integration av nyanlända invandrare kan underlättas och förbättras (yrkande 2), exempelvis genom att man utreder hur kommunikation och samverkan mellan de berörda myndigheterna i integrationsprocessen kan förbättras.

I motion 2014/15:574 (C) anför Kerstin Lundgren vikten av att staten säkerställer särskilda insatser för kommuner som möter markanta toppar i flyktingmottagandet.

Utskottets ställningstagande

Antalet personer som söker skydd i Sverige kommer att ligga på en fortsatt hög nivå under kommande år. Samtidigt är mottagandet av flyktingar och andra skyddsbehövande ojämnt fördelat mellan landets kommuner och väntetiderna för bosättning har fortsatt att öka. Detta medför ett stort behov av bostäder i landets kommuner. Utskottet anser att det är betydelsefullt att de statliga insatserna för mottagande och bosättning av nyanlända invandrare har belysts i Riksrevisionens granskning. Utskottet menar att granskningen är av stor vikt för arbetet med mottagande och bosättning av nyanlända invandrare på såväl statlig som kommunal nivå.

Utskottet välkomnar att regeringen har initierat ett flertal satsningar för att underlätta kommunernas mottagande av nyanlända invandrare och för att skapa en jämnare fördelning av mottagandet mellan kommunerna, något som även Sveriges kommuner och landsting inför utskottet angett behöver åtgärdas.

I november 2014 överlämnade regeringens samordnare sin slutrapport för förbättrat flyktingmottagande i kommunerna (A2014/232/IU). Samordnarna har fört en dialog med kommunföreträdare i samtliga län för att motivera ett ökat och mer jämnt fördelat mottagande av nyanlända invandrare. Samordnarnas erfarenheter och rapport kommer att utgöra ett viktigt underlag i regeringens fortsatta arbete med mottagande och etablering, något som utskottet välkomnar.

Redan i budgetpropositionen för 2015 klargjorde regeringen att samtliga Sveriges kommuner ska ta ett solidariskt ansvar för flyktingmottagandet, en ståndpunkt som återkommer i 2015 års ekonomiska vårproposition. Utskottet noterar att regeringen den 3 juni 2015 har remitterat en departementspromemoria med lagförslag om mottagande av vissa nyanlända invandrare för

bosättning genom anvisning till kommuner. Lagförslaget föreslås träda i kraft den 1 juli 2016.

Regeringen har också aviserat en översyn av hur boendeplaneringen inom asylmottagandet kan förbättras. Denna översyn ska även omfatta myndighetsorganisationen vid mottagande av nyanlända invandrare och särskilt Migrationsverkets möjlighet att anordna boende i egen regi i syfte att säkerställa tillräcklig kapacitet. Vidare ska översynen leda till förslag som säkerställer att kommunernas mottagande av nyanlända invandrare motsvarar behovet, så att långa väntetider för en kommunplats kan undvikas. Utskottet välkomnar en sådan översyn och noterar att kommittédirektiv för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen har dessutom i 2015 års ekonomiska vårproposition angett att den avser att se över lagstiftningen och andra relevanta regelverk samt ersättningen till kommunerna.

Statskontoret har den 27 maj 2015 redovisat ett uppdrag från regeringen i promemorian Statligt ägda asylbostäder? Kostnader och konsekvenser (dnr 2015/43-5). Uppdraget innebar bl.a. att bedöma om staten har ekonomiska förutsättningar, särskilt i fråga om den långsiktiga kostnadseffektiviteten, att förvärva fastigheter och genom ny- eller ombyggnad skapa fler och billigare boenden för asylsökanden.

Boverket har i regleringsbrevet för 2015 fått i uppdrag att kartlägga och analysera boendesituationen för asylsökande i eget boende och för nyanlända invandrare. Boverket lämnade i mars 2015 i delrapporten Nyanländas boendesituation (2015:10) förslag på hur nyanlända invandrare i anläggningsboenden ska få tillgång till bostäder.

Utskottet välkomnar dessutom att regeringen i sin vårändringsbudget för 2015 föreslår en höjning av den ersättning som ges till kommuner som tillhandahåller svenska för invandrare (sfi) till personer med uppehållstillstånd som ännu inte blivit kommunmottagna. Regeringen föreslår också att länsstyrelserna tillförs ytterligare medel för deras arbete med att skapa beredskap och mottagningskapacitet i kommunerna med särskild inriktning på att underlätta bosättningen. Anslaget 1:2 Kommunersättningar vid flyktmottagande ökar därmed med 60 miljoner kronor.

Regeringen har vidare i budgetpropositionen för 2015 redovisat bedömningen att det behövs en översyn av den statliga ersättningen för kommunernas boendekostnader vid mottagandet av ensamkommande barn. Av propositionen framgår också att ett arbete har inletts i Regeringskansliet för att förenkla administrationen och öka kostnadseffektiviteten samtidigt som kvalitet, trygghet och säkerhet i boendet för ensamkommande barn säkerställs utifrån gällande lagstiftning. Delbetänkandet Boende utanför det egna hemmet – placeringsformer för barn och unga (SOU 2014:3) innehåller förslag om nya placeringsalternativ. Utredningens förslag har remitterats och bereds inom Regeringskansliet. Utskottet hänvisar vidare till att regeringen har gett Länsstyrelsen i Västerbottens län i uppdrag att genomföra en enkätstudie om mottagandet av ensamkommande barn.

Sammantaget kan utskottet konstatera att det ambitiösa arbete som regeringen bedriver inom området ligger väl i linje med de frågeställningar som Riksrevisionen tar upp i sin granskningsrapport och med förslagen i motionerna. Regeringens arbete kommer att ge underlag för ytterligare överväganden i dessa frågor. Dessutom har Riksrevisionen meddelat att en slutrapport om etablering och integration kommer att presenteras inom en nära förestående framtid. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna och lägger regeringens skrivelse 2014/15:31 till handlingarna.

Etableringsinsatser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om etableringsinsatser och lägger regeringens skrivelse 2014/15:23 till handlingarna.

Gällande rätt

Den s.k. etableringsreformen genomfördes 2010 och innebär att staten har tagit över det samordnade ansvaret för såväl introduktionen av flyktingar och andra skyddsbehövande och deras anhöriga som för nyanlända invandrades försörjning under introduktionstiden. Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, nedan kallad etableringslagen, innehåller bestämmelser om ansvar och insatser som syftar till att underlätta och påskynda vissa nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet. Arbetsförmedlingen ska enligt 3 § etableringslagen samordna etableringsinsatser och vara stödjande samt pådrivande i förhållande till de berörda parterna. Länsstyrelserna ska främja samverkan mellan de berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer som anordnar aktiviteter för nyanlända invandrare, medan varje kommun är skyldig att se till att de erbjuds samhällsorientering enligt 4–5 §§ etableringslagen. Av 6 § samma lag framgår att Arbetsförmedlingen ska upprätta en individuell plan med insatser för att underlätta och påskynda den nyanlända invandrades etablering, en s.k. etableringsplan. Etableringslagen innehåller vidare bestämmelser om etableringslotsar och valfrihetssystem.

I förordningen (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare finns föreskrifter i 2 § om att Arbetsförmedlingen ska genomföra etableringssamtal med en nyanländ invandrare snarast möjligt efter det att han eller hon har beviljats uppehållstillstånd. Enligt förordningens 3 a § ska Arbetsförmedlingen upprätta en etableringsplan först när den nyanlända invandraren har tagits emot för bosättning i en kommun och alltså inte under den tid som han eller hon vistas i ett anläggningsboende hos Migrationsverket. Även om den nyanlända invandraren fortfarande vistas i ett

anläggningsboende ska dock en etableringsplan upprättas senast ett år efter det att han eller hon första gången folkbokfördes i en kommun.

Förordningen (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare reglerar ersättning enligt etableringslagen i form av bl.a. etableringsersättning och etableringstillägg.

Riksrevisionens granskning Etableringslotsar – fungerar länken mellan individen och arbetsmarknaden?

Riksrevisionens övergripande bedömning är att lotstjänsten sannolikt inte i tillräcklig utsträckning bidrar till att effektivt etablera nyanlända invandrare på arbetsmarknaden. Anledningen till detta är att det finns brister i såväl förutsättningarna för att tjänsten ska vara effektiv som i dess genomförande.

Riksrevisionen konstaterar att etableringslotsarnas uppdrag är för brett i förhållande till tjänstens omfattning och att detta har bidragit till att arbetsmarknadsfokuset i lotstjänsten har blivit underordnat det sociala stödet till de nyanlända invandrarna.

Granskningen visar vidare att det finns flera brister i förutsättningarna för att de nyanlända invandrarna ska kunna göra välgrundade val av lots samt att uppföljning och kontroll av lotsleverantörerna inte fungerar tillfredsställande. Riksrevisionen anser att tjänsten etableringslots sannolikt inte leder till att uppfylla de mål och syften som etableringsreformen har.

I granskningsrapporten rekommenderar Riksrevisionen att regeringen

- renodlar tjänsten etableringslots utifrån syftet att det framför allt ska vara en arbetsförberedande insats
- analyserar hur man tillgodoser de nyanlända invandrarernas behov av socialt stöd
- inför framtida arbetsmarknadspolitiska åtgärder redogör för hur utvärdering av åtgärdernas effekter kan möjliggöras.

Skrivelsen

I skrivelse 2014/15:23 Riksrevisionens rapport om etableringslotsar instämmer regeringen i Riksrevisionens övergripande bedömning att lotstjänsten sannolikt inte i tillräcklig utsträckning bidrar till att effektivt etablera nyanlända invandrare på arbetsmarknaden. Regeringen anför att de konstaterade bristerna sammantaget har lett till att regeringen vill avskaffa systemet med etableringslotsar. Regeringen avser därför att göra en översyn av rätten till etableringslots med syfte att tjänsten fr.o.m. den 1 januari 2016 ska göras om till en behovsprövad insats. Därutöver ska översynen resultera i förslag för att avskaffa etableringslotsarna.

Regeringens inställning är att de insatser som erbjuds nyanlända invandrare inom ramen för etableringsplanen ska vara effektiva och ändamålsenliga. Regeringen anser vidare att etableringsuppdraget ständigt behöver anpassas

efter nya förutsättningar, eftersom deltagarnas behov av stöd och insatser skiftar.

I och med skrivelsen anser regeringen att Riksrevisionens granskningsrapport är slutbehandlad.

Motionerna

Följdmotion

Sven-Olof Sällström (SD) anför i motion 2014/15:3013 att systemet med etableringslotsar bör avvecklas (yrkande 1) och att Arbetsförmedlingen fram till att detta har skett bör åläggas att genomföra kvalitetssäkring av lotsar (yrkande 2).

Motioner från den allmänna motionstiden

I motion 2014/15:79 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) anser Vänsterpartiet att regeringen bör återkomma med ett uppdrag till Arbetsförmedlingen att erbjuda nyanlända invandrare som saknar person- eller samordningsnummer en manuell etableringsplan (yrkande 4) och att regeringen bör verka för att landstingen ska få ett tydligare uppdrag i etableringslagen, så att nyanlända invandrare får sin prestationsförmåga utredd snabbare (yrkande 5). Partiet anser vidare att regeringen bör ta intryck av kritiken mot etableringsreformens effekter och återkomma med förslag på nödvändiga förändringar av etableringslagen (yrkande 8). Partiet anser också att regeringen bör verka för att nyanlända invandrare ska få etableringsersättning i förskott för deltagande i aktiviteter i en etableringsplan (yrkande 6). Yrkanden om ersättning framställs även i motion 2014/15:964 av Jan Ericson (M) som anser att det behövs en översyn av ersättningssystemen för asylsökande, nyanlända invandrare och personer som beviljats uppehållstillstånd. Vidare anser Amir Adan (M) i motion 2014/15:2267 att möjligheten för nyanlända invandrare att studera mastersutbildningar med bibehållen ersättning i stället för finansiering från CSN bör ses över.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis betona vikten av effektiva och ändamålsenliga insatser för nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet. Utskottet är av uppfattningen att etableringsuppdraget ständigt behöver anpassas efter nya förutsättningar och att de insatser som erbjuds måste vara väl anpassade efter målgruppens förutsättningar och behov. Utskottet anser att de frågor som varit föremål för Riksrevisionens granskning är av stor vikt för arbetet med nyanlända invandrades etablering och noterar Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer.

Utskottet noterar också att antalet deltagare i etableringsuppdraget har ökat kraftigt och att prognoserna visar på en fortsatt ökning. Detta innebär stora

utmaningar för samtliga aktörer som ansvarar för och arbetar med etablering av nyanlända invandrare. Utskottet delar Riksrevisionens och regeringens uppfattning att det finns brister i det nuvarande systemet och att etableringsuppdraget inte fungerar tillfredsställande. Etableringstiden är alltför lång, i synnerhet för kvinnor. En utdragen tid från ankomst till etablering i arbete medför stora mänskliga påfrestningar och ekonomiska kostnader. Anknytningen till arbetsmarknaden bland utrikes födda är generellt betydligt svagare än hos inrikes födda. Sysselsättningsgraden var 2014 knappt 59 procent bland de utrikes födda i åldern 15–74 år jämfört med knappt 68 procent bland de inrikes födda.

Utskottet noterar att Stockholms universitet i april 2015 överlämnade en delrapport om effekterna av etableringsreformen under de första två åren efter reformens ikraftträdande. I rapporten jämförs jobbchanser, inkomster och utbildning hos sammanlagt närmare 12 000 nyanlända invandrare. Rapporten visar att resultatet inte är bättre jämfört med det föregående systemet, som innebar att kommunerna ansvarade för introduktionen av nyanlända invandrare.

Utskottet välkomnar regeringens påbörjade insatser för att förbättra nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet. Utskottet anser att arbete är en viktig väg in det svenska samhället, och ställer sig därför bakom regeringens satsningar i vårandringsbudgeten för 2015 om ökade resurser till Arbetsförmedlingen för att skapa bättre möjligheter för utvecklingsarbete och matchning inom myndighetens etableringsuppdrag.

Utskottet noterar med glädje att regeringen har inlett samtal med arbetsmarknadens parter inom olika sektorer om förbättrad etablering av nyanlända invandrare. Ett syfte med dessa samtal är att åstadkomma snabbare vägar in på arbetsmarknaden för nyanlända invandrare som har utbildning eller yrkeserfarenhet som efterfrågas i Sverige, s.k. snabbspår. Målet med snabbspåret är att fler nyanlända invandrare ska erbjudas arbete, arbetsplatsförlagd praktik eller någon form av subventionerad anställning samtidigt som arbetsgivare i branscher där det råder brist på arbetskraft ska få hjälp med kompetensförsörjningen. Samtal med parterna inleddes med ett möte med centralorganisationerna den 17 mars 2015. Ytterligare samtal planeras i september 2015, och regeringen bedömer att de första snabbspåren bör kunna vara i drift under 2016.

I fråga om lotsverksamheten konstaterar utskottet att Arbetsförmedlingen inte längre tillhandahåller tjänsten etableringslots eftersom kvaliteten i tjänsten inte kan garanteras. Arbetsförmedlingen har uppgett att myndigheten ska vidta åtgärder för att på andra sätt ge deltagarna i etableringsuppdraget det stöd som rätten till etableringslots är avsett att ge. Regeringen anförde redan i budgetpropositionen för 2015 att den vill avskaffa systemet med etableringslotsar. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet att regeringen i maj 2015 presenterade departementspromemorian Avskaffande av systemet med etableringslotsar (Ds 2015:26).

När det gäller etableringsplaner och etableringsersättning hänvisar utskottet till Arbetsförmedlingens årsredovisning för 2014 av vilken det framgår att myndigheten har initierat ett erfarenhetsbaserat metodutvecklingsarbete för att säkra och höja nivån på servicen och insatserna för personer inom etableringsuppdraget. Arbets sättet testas på tio pilotkontor runt om i landet. Syftet är att tydliggöra insatser som ska leda till arbete eller studier och på så sätt ytterligare stärka den individuella anpassningen och tillvaratagandet av kompetens.

Av Arbetsförmedlingens årsredovisning för 2014 framgår också att den nationella samverkan inom etableringsuppdraget i stora delar har ägt rum inom ramen för Samverkansdelegationen. I delegationen ingår representanter från Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Försäkringskassan, länsstyrelserna och Sveriges kommuner och landsting. Delegationen har bl.a. genomfört ett metodstöd för lokala överenskommelser som ska förbättra möjligheterna till samverkan och samordning inom etableringsuppdraget.

I Arbetsförmedlingens regleringsbrev för budgetåret 2015 anger regeringen som ett av målen att andelen nyanlända invandrare som lämnar etableringsuppdraget för arbete eller studier ska öka. Arbetsförmedlingen har även fått i uppdrag att tillsammans med Försäkringskassan och Migrationsverket samverka i processen för att ta fram prognoser för anslag för etablering av vissa nyanlända invandrare. Arbetsförmedlingen redovisade den 4 maj 2015 för Regeringskansliet en kommenterad och analyserad statistik kring etableringsuppdraget avseende 2014. Av rapporten framgår att 9 600 personer lämnade etableringsuppdraget under 2014. Av dessa hade 29 procent gått vidare till någon form av arbete eller studier efter 90 dagar, vilket är en ökning från 26 procent 2013.

Under 2015 har även nio myndigheter, däribland Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, undertecknat en avsiktsförklaring om utveckling av samarbetet inom migrations- och integrationsområdet för att underlätta för bl.a. nyanlända invandrare att komma in i det svenska samhället.

När det gäller datum för utbetalning av nyanlända invandrades ersättning för deltagande i etableringsuppdraget noterar utskottet att frågan för närvarande bereds i Regeringskansliet.

Regeringen anger i 2015 års ekonomiska vårproposition att den avser att återkomma om den fortsatta inriktningen på insatserna för en bättre etablering. I april 2016 ska Stockholms universitet lämna sin slutrapport om effekterna av reformen för nyanlända invandrades arbetsmarknadsetablering (IJ2010/1691/IU). Vidare hänvisar utskottet åter till att Riksrevisionens slutrapport om etablering och integration kommer att presenteras inom kort.

Med det ovan anförda konstaterar utskottet att regeringen bedriver ett aktivt och målmedvetet arbete som ligger väl i linje med vad som framförs såväl av Riksrevisionen som av motionärerna. Utskottet kommer att följa regeringens arbete med stort intresse och anser inte att det finns skäl att föreslå något

initiativ från riksdagens sida. Utskottet avstyrker motionerna och föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse 2014/15:23 till handlingarna.

Samhällsorientering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om samhällsorientering.
Jämför reservation 2 (SD).

Bakgrund

Gällande rätt

Lagen om samhällsorientering (2013:156) innehåller bestämmelser om kommunernas ansvar att erbjuda samhällsorientering. Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd eller uppehållskort under vissa förutsättningar som anges närmare i 2 §. Lagen gäller inte för de nyanlända invandrare som omfattas av etableringslagen.

Förordningen (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare föreskriver i 2 § att samhällsorienteringen syftar till att underlätta de nyanlända invandrarnas etablering i arbets- och samhällslivet. Samhällsorienteringen syftar också till att ge en grundläggande förståelse för det svenska samhället och en grund för fortsatt kunskapsinhämtande. Förordningen reglerar vidare vad samhällsorienteringen ska innehålla.

Riksdagens tillkännagivande

Arbetsmarknadsutskottet konstaterade i juni 2014 att samhällsorientering är ett viktigt verktyg för en mer välfungerande integration. Enligt utskottet handlar samhällsorienteringen inte enbart om att tillhandahålla information om etablering i arbetslivet utan ger även information om det svenska samhället och skapar på så sätt ökade möjligheter till delaktighet i samhällslivet. Utskottet ansåg därför att det inte finns någon anledning att utesluta yngre eller äldre nyanlända invandrare som också har behov av samhällsinformation.

Mot denna bakgrund föreslog utskottet att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna att den skulle återkomma till riksdagen med ett förslag till utvidgad målgrupp för samhällsorienteringen, för såväl yngre som äldre nyanlända invandrare som har behov av samhällsinformation (bet. 2013/14:AU9 s. 22). Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2013/14:368).

Motionen

I motion 2014/15:2597 av Paula Bieler och Sven-Olof Sällström (båda SD) anför Sverigedemokraterna att målgruppen för samhällsorientering bör utvidgas (yrkande 1). Enligt Sverigedemokraterna bör samtliga personer som invandrar i syfte att under en längre tid vara bosatta och verksamma i Sverige få och förväntas ta del av kunskaper om vårt samhälle. De vill också att samhällsorientering ska vara obligatorisk för samtliga nyanlända invandrare som ingår i målgruppen (yrkande 2). Vidare menar partiet att en enda lag bör reglera samhällsorienteringen för samtliga målgrupper (yrkande 3). Sverigedemokraterna anser också att det finns ett behov av ökat innehållsmässigt fokus i samhällsorienteringen på de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna (yrkande 4). Sverigedemokraterna noterar att viss information om svensk kultur ingår i samhällsorienteringen, men anser att ett nytt kunskapsmål om svensk kultur och tradition bör införas (yrkande 5).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att samhällsorientering är ett betydelsefullt instrument för att skapa en effektivare och mer välfungerande integration.

Utskottet välkomnar att regeringen i 2015 års ekonomiska vårproposition, genom uppdrag till studieförbunden, satsar 30 miljoner kronor till bl.a. introduktion i det svenska samhället för asylsökande medan de väntar på besked om uppehållstillstånd.

När det gäller riksdagens tillkännagivande om en utvidgad målgrupp för samhällsorienteringen, för såväl yngre som äldre nyanlända invandrare som har behov av samhällsinformation har regeringen i skrivelse 2014/15:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen anfört att frågan bereds i Regeringskansliet.

Utskottet menar att det är angeläget att nyanlända invandrare ges möjlighet att få grundläggande kunskaper om det svenska samhället. Att göra samhällsorienteringen obligatorisk för dem som ingår i målgruppen är dock fel väg att gå. Samhällsorienteringen ska enligt det gällande regelverket påbörjas så snart som möjligt efter att den nyanlända invandraren har folkbokförts i en kommun. Det kan emellertid inte förväntas att varje nyanländ invandrare känner till samhällsorienteringen eller kan avsätta tid för sitt deltagande. Det kan dessutom finnas sådana hinder, t.ex. brist på barnomsorg eller lång resväg, som gör det svårt för den nyanlända invandraren att delta.

När det gäller innehållet i samhällsorienteringen vill utskottet återpoängtera att syftet med samhällsorienteringen i första hand är att underlätta de nyanlända invandrarnas etablering i arbets- och samhällslivet. De praktiska moment som ingår i samhällsorienteringen finns som ovan nämnts reglerade i förordningen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare (2010:1138). Förordningens fokus på praktiska aspekter av det svenska samhällslivet är väl avvägt. De värderande moment som ingår – och som bör

ingå – har sin utgångspunkt i den värdegemenskap som grundlagarna ger uttryck för. Det finns enligt utskottets mening inget behov av att ändra på denna ordning.

Utskottet anser vidare att det är ett mindre lämpligt alternativ att reglera samhällsorienteringen för samtliga målgrupper i en enda lag. De personer som ingår i den målgrupp som omfattas av lagen om samhällsorientering har inte rätt till den etableringsplan och därmed den etableringsersättning som regleras i etableringslagen.

Mot denna bakgrund har riksdagen enligt utskottet inget skäl att ta något initiativ med anledning av motionen, varför den avstyrks.

Nyanlända invandrares kompetens

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om nyanlända invandrares kompetens och lägger regeringens skrivelse 2014/15:19 till handlingarna.

Jämför reservation 3 (SD).

Riksrevisionens granskning Att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens – Rätt insats i rätt tid?

Riksrevisionen har granskat statens insatser för att tillvarata och utveckla nyanlända invandrares kompetens. Syftet har varit att undersöka om insatserna är effektiva och möjliggör en snabb och ändamålsenlig etablering på den svenska arbetsmarknaden. Granskningen har avsett statliga och statligt reglerade insatser riktade till i första hand nyanlända invandrare som omfattas av etableringsuppdraget.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att det finns effektivitetsbrister i statens insatser för att tillvarata och utveckla de nyanlända invandrarnas kompetens. Av granskningen framgår att statens insatser inte i tillräcklig utsträckning utgår från den enskildes förutsättningar och behov, att insatserna inte erbjuds tillräckligt snabbt samt att statens resurser kan omfördelas så att de gör större nytta.

Riksrevisionen anser att etableringsreformen i praktiken har medfört en uppdelning av ansvar mellan staten och kommunen beroende på vem som står för individens försörjning, och att detta påverkar vilka insatser som den nyanlända invandraren får ta del av. Riksrevisionen framhåller tidiga insatser som mycket betydelsefulla för de nyanlända invandrarnas etablering.

Enligt Riksrevisionen saknas det ofta en tydlig röd tråd och utvecklingslinje i etableringsplanerna och hur de genomförs. Riksrevisionen menar att det också finns logistiska svårigheter att bedriva studier i utbildning i svenska för invandrare (sfi) parallellt med andra insatser. Väntetider för sfi innebär dels att språkinläringen försenas, dels att väntetiden förlängs innan nyanlända

invandrare kan påbörja insatser som kräver en viss kompetens i svenska språket.

Från samtliga av Riksrevisionens fallstudier konstaterar representanter från Arbetsförmedlingen att det finns betydande brister i de upphandlade tjänsternas inriktning, omfattning och kvalitet. Riksrevisionen konstaterar att Arbetsförmedlingen under budgetåret 2013 endast förbrukade 52 procent av sitt anslag på närmare 2 miljarder kronor för etableringslotsar och insatser för nyanlända invandrare inom etableringsuppdraget.

Riksrevisionen konstaterar brister i kartläggningen av de nyanlända invandrarnas kunskaper och kompetens som ska ligga till grund för en fortsatt planering. Få får sin erfarenhet validerad, och bedömningen av utländska betyg kan ta lång tid. Endast en liten andel av etableringsdeltagarna har vuxenutbildning som insats i sina etableringsplaner trots att de saknar gymnasieutbildning. Enligt Riksrevisionen är bidragande orsaker till det låga deltagandet i kommunal vuxenutbildning att regeringen inte mer aktivt styr mot detta genom exempelvis hur Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag formuleras, eller genom att påverka benägenheten att ta emot nyanlända invandrare inom den kommunala vuxenutbildningen.

För att öka effektiviteten i statens insatser för att tillvarata och utveckla de nyanlända invandrarnas kompetens ger Riksrevisionen regeringen följande rekommendationer

- att mer aktivt än i dag verka för ett bättre samarbete mellan Arbetsförmedlingen, kommunerna och näringslivet. I samband med detta bör regeringen överväga hur länsstyrelsernas nuvarande roll kan stärkas och utvecklas. En viktig aspekt av lokal samverkan som bör beaktas är kommunernas förutsättningar och benägenhet att erbjuda praktik- och arbetsträningsplatser till nyanlända invandrare inom ramen för etableringsreformen. Det är också angeläget att Arbetsförmedlingens uppdrag förtydligas och att de instrument som står till myndighetens förfogande underlättar och stimulerar en effektiv lokal och regional samverkan
- att aktivt verka för att öka de nyanlända invandrarnas deltagande i den reguljära vuxenutbildningen. Som ett led i detta bör regeringen överväga att ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att utveckla uppföljningen av komvuxstudiernas omfattning inom och efter etableringsuppdraget
- att överväga möjligheten att underlätta för de nyanlända invandrarna att i ökad utsträckning delta i såväl validering som vuxenutbildning på sitt modersmål
- att pröva om de samlade resurserna kan fördelas på ett effektivare sätt inom och mellan integrations-, arbetsmarknads- och utbildningsområdena för att påskynda de nyanlända invandrarnas etablering. En utgångspunkt för detta bör vara Arbetsförmedlingens låga anslagsförbrukning när det gäller insatser för nyanlända invandrare.

Skrivelsen

I skrivelse 2014/15:19 Riksrevisionens rapport om att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens instämmer regeringen i huvudsak i Riksrevisionens övergripande bedömning att det finns effektivitetsbrister i statens insatser för att tillvarata och utveckla nyanlända invandrares kompetens.

Riksrevisionens granskning visar att etableringsreformen har inneburit att fler nyanlända invandrare än tidigare skrivs in hos Arbetsförmedlingen och därmed tar del av arbetsmarknadsinriktade insatser i ett långt tidigare skede än förut. Enligt regeringen ligger grunden i etableringsuppdraget fast, men det är uppenbart att det finns delar som inte fungerar tillfredsställande.

För att etableringsuppdraget ska fungera som det är avsett, måste enligt regeringen samverka mellan samtliga aktörer som har ansvar för nyanlända invandrares etablering öka och kommunernas möjligheter att erbjuda insatser utvecklas.

Regeringen delar i stort de slutsatser som Riksrevisionen kommer fram till om att etableringsperioden inte alltid utnyttjas effektivt. Regeringen konstaterar dock att Riksrevisionens granskning inte visar de sammantagna effekterna av de etableringsinsatser som individerna tar del av. Regeringen påpekar också att den kvantitativa analys som genomförts av Riksrevisionen avser nyanlända invandrare som skrevs in hos Arbetsförmedlingen under perioden 2007–2010, dvs. före etableringsreformen. Före etableringsuppdragets genomförande var det många av de nyanlända invandrarna som inte skrevs in hos Arbetsförmedlingen under den första tiden i Sverige, varför analysen inte är heltäckande.

Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att fler nyanlända invandrare inom etableringsuppdraget bör ta del av den kommunala vuxenutbildningen. Regeringen anser att behovet av åtgärder för att stödja utvecklingen av en mer individuellt utformad vuxenutbildning, som är bättre anpassad för uppgiften att utbilda utrikes födda liksom korttidsutbildade, är stort.

Fler personer bör enligt regeringen få sin kompetens och utbildning validerad eftersom det förbättrar möjligheterna att hitta ett jobb. Regeringen anför att den avser att införa ett sammanhållet, nationellt och permanent system för validering.

Regeringen betonar vidare att dess linje är tydlig, dvs. att fler utrikes födda kvinnor och män måste ges förutsättningar att snabbt komma i arbete. I budgetpropositionen för 2015 föreslår regeringen en rad åtgärder som bedöms påverka etableringen av nyanlända invandrare i positiv riktning.

Regeringen konstaterar att etableringsuppdraget ständigt behöver anpassas efter nya förutsättningar. Oroligheter i världen har lett till att antalet personer som söker skydd i Sverige ökade kraftigt under 2014. Prognoserna för de närmaste åren visar på en fortsatt ökning. Det innebär utmaningar för regeringen, för de ansvariga myndigheterna och för landets kommuner, och regeringen anför att den följer utvecklingen av etableringsuppdraget noga.

Regeringen anser att Riksrevisionens rapport i och med denna skrivelse är slutbehandlad.

Motionerna

Följdmotion

I motion 2014/15:3015 framhåller Paula Bieler (SD) att regeringen bör återkomma med förslag om tillvaratagandet av nyanlända invandrades kompetens kan förstärkas genom att kommuners strukturella förutsättningar för mottagande vägs in vid kommunplacering (yrkande 1). Motionären anser också att möjligheten till samhällsorientering ska finnas redan under tiden i anläggningsboende (yrkande 2). Vidare föreslås att anställningar som gör till följd av att den som anställs är nyanländ invandrare inte ska subventioneras (yrkande 3).

Motioner från den allmänna motionstiden

Centerpartiet vill i motion 2014/15:2565 av Annie Lööf m.fl. införa en jobblinje för nyanlända invandrare från första dagen för att stärka integrationen och ge människor en väg in i samhället (yrkande 4).

I motion 2014/15:258 av Ali Esbati m.fl. (V) föreslår Vänsterpartiet att regeringen ska tillsätta en utredning för att vidga bilden av invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden, som utgångspunkt för åtgärder för att motverka diskriminering (yrkande 5). I motion 2014/15:801 framhåller Lena Ek och Per Åsling (båda C) att regeringen bör genomföra reformer som ökar utrikes födda kvinnors möjlighet till inträde och delaktighet på arbetsmarknaden, och i motion 2014/15:1733 betonar Arhe Hamednaca (S) behovet av en feministisk politik som stärker utrikes födda kvinnors villkor i samhället.

Serkan Köse (S) framför i motion 2014/15:311 att regeringen bör belysa behovet av en nationell interkulturell strategi. Michael Svensson (M) anser i motion 2014/15:907 att möjligheterna att ytterligare underlätta etableringen på den svenska arbetsmarknaden för invandrade akademiker bör undersökas, medan Rickard Nordin (C) i motion 2014/15:824 framhåller att det bör skapas individuellt anpassade introduktionsprogram.

Annie Lööf (C) anser i motion 2014/15:1778 att Värnamomodellen bör spridas till fler kommuner. Det innebär ett systematiskt fokus på jobb och företagande eftersom jobb i ett tidigt skede integrerat med språkinläring enligt motionären har visat sig vara en framgångsrik modell. Désirée Pethrus (KD) betonar i motion 2014/15:1727 att det är nödvändigt att nyanlända invandrare får information om företagande under introduktionstiden (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är värdefullt att frågor om nyanlända invandrades kompetens har uppmärksamats genom Riksrevisionens granskning och att behovet av statliga insatser på området har blivit föremål för överväganden.

Utskottet delar Riksrevisionens bedömning att det finns effektivitetsbrister i statens insatser för att tillvarata och utveckla nyanlända invandrarers kompetens. Utskottet menar att det tar alltför lång tid för många utlandsfödda, däribland akademiker, som bosätter sig i Sverige att etablera sig på arbetsmarknaden. I åldersgruppen 25–74 år var arbetslösheten 2014 ungefär 20 procent bland utomeuropeiskt födda vuxna, vilket kan jämföras med knappt 4 procent för vuxna födda i Sverige. Utrikes födda kvinnor har dessutom sämre förutsättningar än utrikes födda män att etablera sig på arbetsmarknaden. Av dem som vistats i Sverige i två till fyra år är det kvinnor födda utanför EU och EFTA som har den lägsta sysselsättningsnivån.

Bland utomeuropeiskt födda som saknar gymnasieutbildning har arbetslösheten stigit kraftigt de senaste åren och är i dag drygt 35 procent. Detta kan jämföras med 6,6 procent för inrikes födda som saknar gymnasieutbildning. De som kommer till Sverige med en kort utbildning har svårt att få arbete, även när de har vistats flera år i landet medan de som har en gymnasial eller högre utbildning har större chanser att få ett jobb. Av Arbetsförmedlingens rapport Etablering av vissa nyanlända – statistik kring etableringsuppdraget framgår att sysselsättningsgraden bland högutbildade har ökat från 71,3 procent till 76,1 procent år 2014. Av rapporten framgår vidare att i december 2014 hade 24 procent en eftergymnasial utbildning på två år eller längre jämfört med 20 procent 2013, och 65 procent av de nyanlända akademikerna matchas mot yrken som kräver högskolekompetens. Andelen nyanlända invandrare som har högskoleutbildning är nu på samma nivå som befolkningen i stort. Det finns dock fortfarande stora utmaningar för att bättre ta till vara den kompetens som kommer till Sverige, såsom möjligheten att komplettera utbildningar, effektivare validering och språkutbildning.

Enligt utskottets mening är det en stor integrations- och jämställdhetspolitisk utmaning att komma till rätta med de skillnader som finns i sysselsättningsgrad mellan utrikes och inrikes födda kvinnor och män. Det är utskottets bestämda uppfattning att alla som kan arbeta måste få möjlighet att göra det och att den kompetens som utrikes födda har måste tas till vara om Sverige ska klara framtidens utmaningar, inte minst med tanke på den demografiska utvecklingen. Allt annat är resursslöseri, både för individen och för samhället.

Utskottet noterar att regeringen sedan den tillträdde har föreslagit flera åtgärder inom olika områden för att möjliggöra snabbare etablering på arbetsmarknaden och för att bidra till en bättre integration. Utskottet uppmärksammar att regeringen i 2015 års ekonomiska vårproposition aviserar att den avser att inom de nuvarande ramarna avsätta medel för en pilotsatsning på kompetenskartläggning för personer i anläggningsboende med uppehållstillstånd för att i ett tidigt skede fånga upp kompetensen hos nyanlända invandrare. På motsvarande sätt avser regeringen också att avsätta medel för valideringsinsatser inom ramen för Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag. Arbetsförmedlingen lämnade en återrapportering daterad

den 20 februari 2015 med anledning av ett uppdrag att utveckla metoderna för och öka omfattningen av validering av nyanlända invandrades kompetens. Av denna återrapportering och av Arbetsförmedlingens årsredovisning 2014 framgår att förutsättningarna för en tidig validering har förbättrats. Utskottet är positivt till detta eftersom validering är ett viktigt första steg till arbete i Sverige för många nyanlända invandrare.

Utskottet vill i sammanhanget lyfta fram proposition 2014/15:107 Vissa frågor med anledning av införandet av en nationell referensram för livslångt lärande som överlämnades till riksdagen den 9 april 2015. Syftet med att införa en nationell referensram är att underlätta jämförelser av kvalifikationer både nationellt och internationellt med förhoppning om att skapa gynnsammare förutsättningar för validering och rörlighet på arbetsmarknaden. I vårändringsbudgeten för 2015 föreslås Myndigheten för yrkeshögskolan få medel för bl.a. införandet av en sådan referensram och för att stimulera utbildningsanordnare att i större omfattning använda validering som ett verktyg i antagningsförfarandet i yrkeshögskolan.

Utskottet noterar även att regeringen vill säkra Socialstyrelsens arbete med att validera utländsk utbildning inom hälso- och sjukvårdsvetenskap genom att ge 8,6 miljoner kronor att använda under 2015 för att täcka kostnader för prov och kurser. Resultatet av detta ska redovisas till Socialdepartementet senast i januari 2016.

Utskottet vill framhålla att utbildning i svenska språket är av stor vikt för att möjliggöra ett snabbare inträde på arbetsmarknaden. Utskottet välkomnar därför att regeringen i vårändringsbudgeten för 2015 föreslår medel för att inleda en satsning för att främja kompetensutvecklingen för sfi-lärare. Satsningen beräknas uppgå till 100 miljoner kronor 2016 och framåt. Regeringen tillför också 50 miljoner kronor extra 2015 till svenskundervisning för de personer som fått uppehållstillstånd men fortfarande bor på anläggningsboenden och 30 miljoner kronor till undervisning i svenska och introduktion i det svenska samhället för asylsökande.

Utskottet välkomnar också proposition 2014/15:85 Ökad individanpassning – en effektivare sfi och vuxenutbildning, vilken överlämnades till riksdagen den 17 mars 2015. Regeringens ambition är att utbildningen bättre ska anpassas efter varje elevs individuella behov och förutsättningar.

Utskottet noterar vidare att en satsning på utrikes föddas företagande föreslås i 2015 års ekonomiska vårproposition i form av en förstärkning av Almi Företagspartner AB:s rådgivning för företagare med utländsk bakgrund.

Utskottet välkomnar att regeringen har betonat vikten av de kompletterande utbildningarna för att personer med utländsk utbildning ska kunna etablera sig på arbetsmarknaden och att anslagen till dessa därför föreslås utökas med ytterligare 20 miljoner kronor för 2015 och framåt. Regeringen har anfört att den även i fortsättningen kommer att följa hur de kompletterande utbildningarna fungerar, utformas och finansieras. Regeringen har vidare föreslagit en förstärkning av Universitets- och högskolerådets bedömningsverksamhet, och undersöker hur myndighetssamarbete och

informationsutbyte kan förbättras för att ge nyanlända invandrare kunskap om möjligheter till kompletterande utbildning, validering och yrkesanpassad svenska.

Utskottet uppmärksammar vidare att det numera framgår av Arbetsförmedlingens instruktion att myndighetens verksamhet ska utformas så att den främjar jämställdhet och motverkar könsuppdelningen på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har också fått i uppdrag att redovisa en plan för hur myndigheten avser att utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering i syfte att verksamheten ska bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen. Utskottet noterar att regeringen har angett att den noga följer situationen för utrikes födda kvinnor på arbetsmarknaden och utesluter inte att ytterligare åtgärder för att främja ökad jämställdhet kan komma att bli nödvändiga.

Utskottet konstaterar att regeringen har påbörjat omfattande insatser både för att tillvarata och utveckla nyanlända invandrares kompetens på ett mer effektivt sätt och för att förbättra nyanlända kvinnor och mäns etablering på arbetsmarknaden samt för att stärka jämställdheten. Det kommer således inom en snar framtid att finnas ett underlag för ytterligare överväganden i de frågor som Riksrevisionen aktualiserat genom sin granskning och det som framförts i motionerna.

Utskottet kommer med stort intresse att följa den vidare utvecklingen på området och utgår från att regeringen kommer att göra detsamma och vidta ytterligare åtgärder därefter. Utskottet ser vidare fram emot att ta del av den slutrapport om etablering och integration som Riksrevisionen kommer att presentera inom kort.

Mot denna bakgrund finner inte utskottet skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida. Motionerna avstyrks och regeringens skrivelse 2014/15:19 bör läggas till handlingarna.

Nyanlända invandrare och instegsjobb

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om möjlighet att läsa på komvux parallellt med ett instegsjobb.

Jämför reservation 4 (M, C, FP, KD).

Motionen

Allianspartierna föreslår i motion 2014/15:2574 av Ulf Kristersson m.fl. att det ska vara möjligt att läsa på komvux parallellt med ett instegsjobb (yrkande 3). Partierna menar att det måste bli lättare att kombinera jobb och utbildning för att uppnå en framgångsrik integration.

Utskottets ställningstagande

Som utskottet påpekat ovan är ett snabbt inträde på arbetsmarknaden centralt för en framgångsrik etablering av nyanlända invandrare. Utskottet välkomnar att regeringen föreslår en satsning på kunskapslyftet i vårändringsbudgeten för 2015 för att möjliggöra fler utbildningsplatser inom komvux och yrkesvux. Detta syftar bl.a. till att stärka nyanlända invandrarers möjligheter till etablering i samhället och på arbetsmarknaden. Utskottet hänvisar också till proposition 2014/15:85 Ökad individanpassning – en effektivare sfi och vuxenutbildning som nämnts ovan under avsnittet om nyanlända invandrarers kompetens. I propositionen föreslås att eleverna ska kunna kombinera språkundervisning med andra kurser i vuxenutbildningen, t.ex. med en yrkesutbildning. Vidare ska sfi erbjudas i högre grad på tider som passar eleven så att språkstudierna kan kombineras med exempelvis jobb eller praktik.

Utskottet har tidigare i betänkandet uppmärksammat en rad insatser som regeringen har påbörjat och som syftar till en förbättrad etablering av nyanlända invandrare. Utskottet konstaterar således att ett omfattande arbete bedrivs för att effektivisera nyanlända invandrarers etablering och för att tillvarata och utveckla deras kompetens.

Utskottet anser med det ovan anförda att det inte finns skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionen. Den bör därför avslås.

Det civila samhället i integrationsarbetet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om det civila samhället i integrationsarbetet och lägger skrivelse 2013/14:244 till handlingarna.

Jämför reservationerna 5 (SD) och 6 (KD).

Bakgrund

I mars 2010 beslutade riksdagen om mål för politiken för det civila samhället utifrån den dåvarande regeringens proposition 2009/10:55 En politik för det civila samhället. Det civila samhället definieras av regeringen och riksdagen som ”en arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen” (prop. 2009/10:55, bet. 2009/10:KrU7, rskr. 2009/10:195).

Den dåvarande regeringen slöt 2010 en överenskommelse med idéburna organisationer inom integrationsområdet och Sveriges kommuner och landsting (SKL). Syftet med överenskommelsen (Dnr IJ2009/60/UF) är att förtydliga relationen mellan de berörda parterna i arbetet med nyanlända invandrarers etablering och integration. Vidare ska den bidra till utvecklandet av former och metoder för att de idéburna organisationerna bättre ska kunna

medverka i insatser som bidrar till integration. Både propositionen och överenskommelsen bygger på de sex principerna om mångfald, självständighet och oberoende, dialog, kvalitet, långsiktighet samt öppenhet och insyn.

Riksrevisionens granskning Staten och det civila samhället i integrationsarbetet

Riksrevisionens granskning, som har utgått från riksdagens beslut om proposition 2009/10:55 och överenskommelsen inom integrationsområdet, har fokuserat på statliga åtgärder för att göra det lättare för civilsamhället att bidra till en mångfald av utförare i syfte att öka kvaliteten och effektiviteten i etablerings- och integrationsprocessen. Granskningen har varit inriktad på att besvara frågor om huruvida regeringen och de berörda myndigheterna har verkat för att undanröja hinder för upphandling av det civila samhällets verksamheter samt hinder för civilsamhällets organisationer att få statlig finansiering och huruvida de verkat för att få till stånd lokala överenskommelser och samverkan med det civila samhället.

Riksrevisionens övergripande bedömning är att ambitionen att på olika sätt involvera det civila samhället i statens insatser för mottagande, etablering och integration av nyanlända invandrare inte har resulterat i motsvarande utveckling i de berörda myndigheternas faktiska verksamhet. Civilsamhällets organisationer är inte utförare mot ersättning i någon större omfattning inom den statliga integrationspolitiken, samtidigt som sektorn i viss mån har en annan, mer kompletterande roll. Granskningen pekar på att det civila samhället i begränsad omfattning upphandlas av, finansieras av eller samverkar med statliga myndigheter på integrationsområdet, även om omfattningen varierar.

Riksrevisionen konstaterar att proposition 2009/10:55 och överenskommelsen inom integrationsområdet inte har medfört några förändringar av regeringens styrning av Arbetsförmedlingens och Migrationsverkets samarbete med civilsamhället, exempelvis i form av förändringar i regleringsbrev. Riksrevisionen konstaterar också att varken Arbetsförmedlingens eller Migrationsverkets interna styrning på ett tydligt sätt har betonat vikten av samarbete med det civila samhället på lokal nivå.

Granskningen framhåller också att civilsamhällets deltagande i upphandlingar inom den statliga mottagnings-, etablerings- och integrationspolitiken är litet och att få åtgärder har vidtagits i syfte att undanröja de hinder för upphandling som de ansvariga myndigheterna har lyft fram, såsom komplexiteten i de upphandlingar som genomförs utifrån lagen om offentlig upphandling (2007:1091) (LOU) samt hur myndigheterna väljer att geografiskt och volymmässigt dela upp upphandlingarna.

Riksrevisionen noterar i granskningsrapporten att det inom den statliga bidragsgivningen finns en inneboende målkonflikt mellan styrning och frihet. Den statliga finansieringen är främst inriktad på områden och verksamheter där staten har definierat ett behov.

Mot bakgrund av Riksrevisionens granskning rekommenderar myndigheten att regeringen

- genomför en samlad analys av den statliga finansieringen av civilsamhället på integrationsområdet
- efterfrågar uppföljning av samarbetet med det civila samhället från Arbetsförmedlingen och Migrationsverket
- analyserar behovet av att vidta generellt stödjande åtgärder i syfte att underlätta civilsamhällets deltagande i upphandlingar
- tydliggör den roll som överenskommelsen inom integrationsområdet har i regeringens integrationspolitik.

Skrivelsen

I skrivelse 2013/14:244 Riksrevisionens rapport om staten och det civila samhället i integrationsarbetet instämmer regeringen delvis i Riksrevisionens övergripande bedömning att ambitionen att på olika sätt involvera det civila samhället i statens integrationsarbete inte har resulterat i motsvarande utveckling i de berörda myndigheternas faktiska arbete.

Riksrevisionen har i sin granskning utgått från en av de sex principer som ska styra politiken för det civila samhället enligt proposition 2009/10:55, nämligen principen om mångfald. Regeringen delar i stort de slutsatser som Riksrevisionen kommer fram till utifrån denna princip, men anser att de sex principerna hör ihop och att Riksrevisionen inte har utvärderat effekter utifrån de fem övriga principerna.

Riksrevisionen har endast studerat riktade integrationsverksamheter i granskningen, vilket enligt regeringen innebär att granskningen inte omfattar alla regeringsinsatser som gör det möjligt för det civila samhället att delta i integrationsfrämjande aktiviteter.

Regeringen instämmer i Riksrevisionens analys att det finns svårigheter för det civila samhället att delta i upphandlingsförfaranden enligt LOU och lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV).

Regeringen delar Riksrevisionens analys att det finns ett behov av bättre samordning av finansieringen på integrationsområdet, men att det dock för närvarande inte kan anses utrett vilken form av samordning som är mest ändamålsenlig och vilken myndighet som bäst lämpar sig för ansvaret.

I och med skrivelsen anser regeringen att granskningsrapporten är slutbehandlad.

Motionerna

Följdmotion

I motion 2014/15:36 anför Sven-Olof Sällström (SD) att inriktningen för stöd till det civila samhället inom integrationsområdet bör reformeras för att innefatta organisationer och projekt som bygger på inkluderande i stället för

som i dag på etnisk grund. Han anför att Sverigedemokraterna vänder sig emot all form av politik som särskiljer personer baserat på deras bakgrund.

Motion från den allmänna motionstiden

Robert Halef (KD) anser i motion 2014/15:2397 att staten genom stimulanser kan öka de civila organisationernas möjligheter att vara mötesplatser för svenskar och nyanlända invandrare. På så sätt underlättas integrationen enligt motionären.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar med stor tillfredsställelse att regeringen ser det civila samhället som en viktig samhällsaktör när det gäller etablering av nyanlända invandrare. Utskottet uppmärksammar att arbetsmarknadsminister Ylva Johansson den 8 maj 2015 bjöd in företrädare för civilsamhället och kommuner till en konferens om hur det civila samhällets roll för nyanlända invandrades etablering kan stärkas och utvecklas. Utskottet hyser förhoppning om att Riksrevisionens granskning, där förutsättningarna för det civila samhället har uppmärksammats, kan leda till att det civila samhällets roll ytterligare förstärks och förbättras.

Utskottet ställer sig positivt till att regeringen i vårändringsbudgeten för 2015 satsar ytterligare 30 miljoner kronor för att stärka verksamheten med flyktingguider och familjekontakter. I vårändringsbudgeten för 2015 aviserar regeringen också en ökning av idrottsanslagen med 32 miljoner kronor under 2015 och 64 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2016. Medlen ska användas för att stödja idrottsrörelsens arbete med nyanlända invandrare. Utskottet välkomnar även denna satsning.

Med anledning av Riksrevisionens rekommendationer att tydliggöra den roll som överenskommelsen inom integrationsområdet har i regeringens integrationspolitik, hänvisar utskottet till att regeringen i budgetpropositionen för 2015 angav att formerna för arbetet med överenskommelsen kan behöva ses över.

Utskottet välkomnar att en särskild utredare har fått i uppdrag att bl.a. undersöka möjligheterna att på olika sätt göra det lättare för det civila samhällets organisationer att bedriva sin verksamhet så att dessa organisationers kompetens och kapacitet bättre kan tas till vara. Regeringen har också beslutat om att utvidga utredarens uppdrag till att omfatta hur det civila samhällets villkor kan stärkas så att dess roll i demokratin kan värnas och utvecklas. Uppdraget ska redovisas senast den 29 februari 2016 (dir. 2014:40 och 2015:38).

Såväl Riksrevisionen som regeringen har pekat på svårigheter avseende upphandlingsförfaranden för det civila samhället. Sådana svårigheter har också uppmärksammats av SKL inför utskottet. Utskottet välkomnar därför att regeringen har tillsatt en utredning med uppdraget att förbereda och genomföra

bildandet av en ny myndighet för upphandlingsstöd, Upphandlingsmyndigheten (dir. 2014:161). Utskottet noterar också i sammanhanget att regeringen tillsatt ytterligare en utredning rörande upphandlingsförfarandet b.l.a. med uppdraget att analysera hur uttryckliga krav på villkor enligt kollektivavtal kan föras in i de kommande nya upphandlingslagarna (dir. 2014:162). Uppdragen ska redovisas den 31 augusti 2015 respektive den 1 september 2015.

Utskottet konstaterar att regeringens åtgärder innefattar flera satsningar, utredningsuppdrag och andra åtgärder som i stort är inriktade på Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer. Åtgärderna syftar till att ytterligare förbättra förutsättningarna för det civila samhällets roll i integrationsarbetet.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan ser utskottet inget behov av att vidta åtgärder med anledning av framställda motionsyrkanden som därmed avstyrks. Riksdagen bör vidare lägga regeringens skrivelse 2013/14:244 till handlingarna.

Reservationer

1. Mottagande och bosättning av nyanlända invandrare, punkt 1 (SD)

av Sven-Olof Sällström (SD) och Paula Bieler (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3021 av Sven-Olof Sällström (SD) yrkandena 1–4,

avslår motionerna

2014/15:79 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkandena 7 och 9,

2014/15:574 av Kerstin Lundgren (C),

2014/15:1348 av Kristina Yngwe och Johanna Jönsson (C) yrkandena 1 och 2,

2014/15:1924 av Teres Lindberg (S) och

2014/15:2260 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 7 och

lägger skrivelse 2014/15:31 till handlingarna.

Ställningstagande

Vi välkomnar att Riksrevisionen har granskat mottagande och bosättning av nyanlända invandrare. Vi har dock flera förslag på åtgärder som vi anser vara nödvändiga.

Sverigedemokraterna anser att regeringen bör vidta åtgärder så att det blir kommunernas kapacitet och möjlighet till etablering som är gränssättande för mottagande och etablering av nyanlända invandrare i stället för behovet av nuvarande och prognostiserat asylmottagande. Det är den enskilda kommunen som bäst avgör förutsättningarna för mottagande och etablering av nyanlända invandrare.

Vi vill att regeringen verkar för att det genomförs en översyn av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (den s.k. EBO-lagen) i syfte att underlätta arbetsmarknadsetablering och mottagande av nyanlända invandrare.

Vi anser också att regeringen bör verka för att länsstyrelsernas överenskommelser med kommunerna i första hand ska bygga på möjlighet till arbetsmarknadsetablering, och inte som i dagsläget på tillgång till bostäder.

Eftersom den statliga ersättningen i vissa delar inte täcker kommunernas kostnader för mottagandet tvingas många kommuner betala ut försörjningsstöd i det glapp som uppstår mellan statliga ersättningssystem i övergången från Migrationsverket och Arbetsförmedlingen. Vi anser därför att regeringen ska se till att Migrationsverket har skyldighet att säkerställa att den statliga ersättningen täcker kommunernas faktiska kostnader för mottagningen av nyanlända invandrare.

Det vi nu anfört om åtgärder för mottagande och bosättning av nyanlända invandrare bör riksdagen, med bifall till motion 2014/15:3021 (SD) yrkande 1–4, tillkänna för regeringen som sin mening.

2. Samhällsorientering, punkt 3 (SD)

av Sven-Olof Sällström (SD) och Paula Bieler (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2597 av Paula Bieler och Sven-Olof Sällström (SD) yrkandena 1–5.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna ser positivt på samhällsorientering som en del i etableringsprocessen för nyanlända invandrare. Vi anser att samhällsorientering fyller en viktig roll för etableringen i det svenska samhället.

Därför vill vi att målgruppen utvidgas och att samtliga personer som invandrar till Sverige i syfte att under en längre tid vara bosatta och verksamma i landet får och förväntas ta del av kunskaper om samhället. Vidare anser vi att samhällsorienteringen bör vara obligatorisk för de nyanlända invandrare som ingår i målgruppen. Vi menar också att samhällsorientering bör regleras i en samlad lagstiftning för samtliga målgrupper, separat från de specifikt riktade insatser som erbjuds i övrigt.

Vi är av den uppfattningen att det finns ett behov av ett ökat innehållsmässigt fokus i samhällsorienteringen på de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna. Kännedom och förankring om detta är elementärt för ett värdigt och respektfullt liv i Sverige för den enskilde såväl som för samhället i stort.

Det är Sverigedemokraternas uppfattning att var och en som lever i Sverige bör känna till, anpassa sig efter och bejaka den västerländska, humanistiska grund på vilken vårt land vilar och i vilken ingår bl.a. värden som jämställdhet mellan kvinnor och män, individens människovärde och likhet inför lagen

samt respekt för rättsstaten. Vi vill därför att det införs ett nytt, uttalat kunskapsmål om svensk kultur och tradition.

Vi anser, med bifall till motion 2014/15:2597 (SD) yrkandena 1–5, att regeringen bör återkomma med förslag till ändrad lagstiftning i enlighet med det ovan anförda. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

3. Nyanlända invandrares kompetens, punkt 4 (SD)

av Sven-Olof Sällström (SD) och Paula Bieler (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:3015 av Paula Bieler (SD) yrkandena 1–3,

avslår motionerna

2014/15:258 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 5,

2014/15:311 av Serkan Köse (S),

2014/15:801 av Lena Ek och Per Åsling (C),

2014/15:824 av Rickard Nordin (C),

2014/15:907 av Michael Svensson (M),

2014/15:1727 av Désirée Pethrus (KD) yrkande 1,

2014/15:1733 av Arhe Hamednaca (S),

2014/15:1778 av Annie Lööf (C) och

2014/15:2565 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 4 och

lägger skrivelse 2014/15:19 till handlingarna.

Ställningstagande

Sverige står i dag inför stora utmaningar i och med att en omfattande invandring leder till att många människor på kort tid ska införlivas i samhället. Sverigedemokraterna menar att det är viktigt att väga in enskilda kommuners strukturella förutsättningar för mottagande av nyanlända invandrare i framtida satsningar och lagstiftning. Därför bör regeringen återkomma med förslag rörande hur tillvaratagande av nyanlända invandrares kompetens kan förstärkas genom att kommuners strukturella förutsättningar för mottagande vägs in vid kommunplacering.

Sverigedemokraterna vill betona vikten av att etablering i samhället innefattar fler områden än arbetsmarknaden. Att etableras i ett samhälle innebär enligt vår mening att bli en del av det samhället till fullo och att känna

till dess samhällsstruktur och regelverk samt sina egna rättigheter och skyldigheter gentemot samhället. Därför bör regeringen vidta åtgärder så att samhällsorientering möjliggörs redan under tiden i anläggningsboende.

Sverigedemokraterna har vid ett flertal tillfällen riktat kritik mot insatser för att nyanlända invandrare ska beredas tillfälle till arbete genom särbehandling och subventioner, bl.a. med hänvisning till att detta inte ger långvariga effekter och bidrar till faktisk etablering. Att vissa arbetstagare får särskilda förmåner gentemot andra är snarare ett effektivt sätt att öka klyftor i samhället. Det är därför viktigt att regeringen ser till att anställningar som görs till följd av att den som anställs är nyanländ invandrare inte subventioneras.

Vad som ovan anförts bör riksdagen ge regeringen till känna. Det innebär att motion 2014/15:3015 yrkandena 1–3 tillstyrks.

4. Nyanlända invandrare och instegsjobb, punkt 5 (M, C, FP, KD)

av Katarina Brännström (M), Hanif Bali (M), Christian Holm (M), Fredrik Malm (FP), Désirée Pethrus (KD), Jenny Petersson (M) och Johanna Jönsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2574 av Ulf Kristersson m.fl. (M, C, FP, KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att vägen in i det svenska samhället går genom arbete, egen försörjning och språkkunskaper. Med tidiga individuella insatser kan de som invandrar till Sverige så fort som möjligt komma i arbete och skapa sig en ny framtid här.

Vi noterar att regeringen har vidtagit åtgärder för att förbättra nyanlända invandrades etablering i Sverige. Det saknas dock konkreta satsningar för att åstadkomma en framgångsrik integration.

Vi menar att det behövs en rad satsningar för att få till en framgångsrik integration som förhindrar utslagning. Det måste bli lättare att kombinera jobb och utbildning; t.ex. bör det vara möjligt att kombinera instegsjobb med komvux och inte enbart med sfi som i dagsläget.

Vi anser, med bifall till motion 2014/15:2574 (M, C, FP, KD) yrkande 3, att regeringen bör vidta åtgärder så att det blir möjligt att läsa på komvux parallellt med ett instegsjobb. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

5. Det civila samhället i integrationsarbetet, punkt 6 (SD)

av Sven-Olof Sällström (SD) och Paula Bieler (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:36 av Sven-Olof Sällström (SD),

avslår motion

2014/15:2397 av Robert Halef (KD) och

lägger skrivelse 2013/14:244 till handlingarna.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna vänder sig emot all form av politik som särskiljer personer baserat på deras bakgrund och finner det anmärkningsvärt att ett sådant synsätt appliceras i verksamheter vars syfte bör vara att verka för inkludering och ett enat samhälle. Det innebär enligt vår uppfattning positiv diskriminering av utrikes födda på bekostnad av möjligheter och rättvisa gentemot inrikes födda.

Med bifall till motion 2014/15:36 (SD) anser vi att regeringen bör reformera inriktningen för stöd till det civila samhället till att innefatta organisationer och projekt som bygger på inkluderande i stället för som i dag på etnisk grund. Detta bör riksdagen tillkänna för regeringen som sin mening.

6. Det civila samhället i integrationsarbetet, punkt 6 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2014/15:2397 av Robert Halef (KD),

avslår motion

2014/15:36 av Sven-Olof Sällström (SD) och

lägger skrivelse 2013/14:244 till handlingarna.

Ställningstagande

Jag anser att vägen till integration och välbefinnande blir kortare för den som har kännedom om den svenska samhällsstrukturen och möjlighet till självförsörjning. Detta kan underlättas av staten genom att man stimulerar och gör det möjligt för de civila organisationerna att vara en mötesplats där svenskar och nyanlända invandrare träffas och bygger en gemenskap av kunskaper, kontakter och ett utbyte av kultur och tradition. Samlingsplatser har stor betydelse för att bygga gemenskap och medföra att utanförskapet minskar.

Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör vidta åtgärder som ökar de civila organisationernas möjligheter att vara mötesplatser för nya svenskar. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening. Motion 2014/15:2397 tillstyrks därmed.

Särskilda yttranden

1. Mottagande och bosättning av nyanlända invandrare, punkt 1 (V)

Christina Høj Larsen (V) anför:

I motion 2014/15:79 av Christina Høj Larsen m.fl. (yrkande 9) föreslår Vänsterpartiet en lagstiftning som innebär att samtliga kommuner i Sverige ska vara skyldiga att tillhandahålla flyktingmottagande. Jag står fast vid de principer som redovisas i motionen men har valt att inte reservera mig till förmån för yrkandet av följande skäl.

Jag välkomnar att regeringen nu i en departementspromemoria föreslår att samtliga kommuner ska vara skyldiga att ta emot nyanlända invandrare. Flyktingmottagande är en angelägenhet för hela landet och det är av särskild vikt att kommunerna inte kan kringgå sitt ansvar. Jag vill därmed avvakta resultatet av remissförfarandet och beredningen av promemorians förslag som väntar och återkommer därefter till frågan i ett annat lämpligt sammanhang.

2. Mottagande och bosättning av nyanlända invandrare, punkt 1 (FP)

Fredrik Malm (FP) anför:

I flera motioner framförs förslag om mottagande och bosättning av nyanlända invandrare. Folkpartiet har inte motionerat i frågan och jag har därför valt att inte reservera mig under denna punkt.

Sverige står inför en situation där fler människor än tidigare söker skydd. Det behövs en effektivare integrationspolitik för en ny verklighet. Väntetider i bosättningsprocessen försenar integrationen och möjligheterna att komma i sysselsättning. Detta skapar oro hos människor som inte vet var de ska bo och börja sitt liv i Sverige. Därför måste boendeproblematiken stå i fokus och konkreta insatser göras för att komma till rätta med den.

I likhet med vad som framförs i vissa motioner anser jag att alla kommuner behöver ha beredskap att ta emot nyanlända flyktingar och att situationen i de kommuner som har ett mycket högt mottagande bör uppmärksammas. Jag kommer att återkomma till frågan i ett annat lämpligt sammanhang.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelse 2013/14:244

Regeringens skrivelse 2013/14:244 Riksrevisionens rapport om staten och det civila samhället i integrationsarbetet.

Följdmotionen

2014/15:36 av Sven-Olof Sällström (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att reformera inriktningen för stöd till det civila samhället inom integrationsområdet till att innefatta organisationer och projekt som bygger på inkluderande i stället för som idag etnisk grund.

Skrivelse 2014/15:19

Regeringens skrivelse 2014/15:19 Riksrevisionens rapport om att tillvarata och utveckla nyanländas kompetens.

Följdmotionen

2014/15:3015 av Paula Bieler (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återkomma med förslag rörande hur tillvaratagande av nyanländas kompetens kan förstärkas genom att kommuners strukturella förutsättningar för mottagande vägts in vid kommunplacering.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjliggöra samhällsorientering redan under tiden i anläggningsboende.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inte subventionera anställningar som sker till följd av att den som anställts är nyanländ.

Skrivelse 2014/15:23

Regeringens skrivelse 2014/15:23 Riksrevisionens rapport om etableringslotsar.

Följdmotionen

2014/15:3013 av Sven-Olof Sällström (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att systemet med etableringslotsar bör avvecklas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsförmedlingen snarast bör åläggas att genomföra kvalitetssäkring av lotsar.

Skrivelse 2014/15:31

Regeringens skrivelse 2014/15:31 Riksrevisionens rapport om statliga insatser för mottagande och bosättning av nyanlända.

Följdmotionen

2014/15:3021 av Sven-Olof Sällström (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en översyn av EBO-lagen bör genomföras i syfte att underlätta arbetsmarknadsetablering och mottagande.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att länsstyrelsernas överenskommelser med kommunerna i första hand bör bygga på möjlighet till arbetsmarknadsetablering
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Migrationsverket bör ha skyldighet att säkerställa att den statliga ersättningen täcker kommunernas faktiska kostnader för mottagningen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kommunernas mottagande ska styras av kapacitet och möjlighet till arbetsmarknadsetablering.

Motioner från allmänna motionstiden 2014/15

2014/15:79 av Christina Höj Larsen m.fl. (V):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett uppdrag till Arbetsförmedlingen att erbjuda nyanlända som saknar person- eller samordningsnummer en manuell etableringsplan.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att landstingen ska få ett

tydligare uppdrag i etableringslagen, så att nyanlända får sin prestationsförmåga utredd snabbare.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att nyanlända ska få etableringsersättning i förskott för deltagande i aktiviteter i en etableringsplan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att komma till rätta med trångboddheten och bostadsbristen och därmed underlätta för nyanlända att etablera sig.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om nödvändiga förändringar inom etableringslagens ramar.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag till lagstiftning om att alla kommuner ska vara skyldiga att ordna vidarebosättning för nyanlända flyktingar.

2014/15:258 av Ali Esbati m.fl. (V):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att vidga bilden av invandrade kvinnors situation på arbetsmarknaden, utifrån vilken åtgärder kan utformas i syfte att motverka diskriminering.

2014/15:311 av Serkan Köse (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör belysa behovet av en nationell interkulturell strategi.

2014/15:574 av Kerstin Lundgren (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att staten säkerställer särskilda insatser för kommuner som möter markanta toppar i flyktingmottagandet i Sverige.

2014/15:801 av Lena Ek och Per Åsling (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa reformer som ökar utrikesfödda kvinnors möjlighet till inträde och delaktighet på arbetsmarknaden.

2014/15:824 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om individualiserade introduktionsprogram.

2014/15:907 av Michael Svensson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att ytterligare underlätta etableringen på den svenska arbetsmarknaden för invandrade akademiker.

2014/15:964 av Jan Ericson (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av ersättningssystemen för asylsökande, nyanlända och personer som beviljats uppehållstillstånd.

2014/15:1348 av Kristina Yngwe och Johanna Jönsson (C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka arbetet med grön integration på landsbygden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hur landsbygds- och glesbygdskommuners mottagande och integration av nyanlända kan underlättas och förbättras.

2014/15:1727 av Désirée Pethrus (KD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om information om företagande till nyanlända under deras introduktionstid.

2014/15:1733 av Arhe Hamednaca (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en feministisk politik som stärker utrikes födda kvinnors villkor i samhället.

2014/15:1778 av Annie Lööf (C):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Värnamomodellen bör spridas till fler kommuner, för förbättrad integration.

2014/15:1924 av Teres Lindberg (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell översyn av utsatta förorters situation.

2014/15:2260 av Åsa Westlund m.fl. (S):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att beakta behovet av en politik som stärker den sociala sammanhållningen för en växande Stockholmsregion.

2014/15:2267 av Amir Adan (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att överväga möjligheten att nyanlända invandrare som studerar ska kunna behålla sin ersättning.

2014/15:2397 av Robert Halef (KD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att genom stimulanser öka de civila organisationernas möjligheter att vara mötesplatser för nya svenskar.

2014/15:2565 av Annie Lööf m.fl. (C):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en jobblinje för nyanlända från första dagen för att på så sätt stärka integrationen och ge människor en väg in i samhället.

2014/15:2574 av Ulf Kristersson m.fl. (M, C, FP, KD):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska vara möjligt att läsa på komvux parallellt med ett instegsjobb.

2014/15:2597 av Paula Bieler och Sven-Olof Sällström (SD):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om målgruppens omfattning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att samhällsorientering bör vara obligatorisk för samtliga nyanlända invandrare som ingår i målgruppen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en enda lag bör reglera samhällsorienteringen för samtliga målgrupper.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ett ökat innehållsmässigt fokus på de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar i samhällsorienteringen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett nytt kunskapsmål om svensk kultur och tradition.